

מי עשה לנו את זה? ודאי לא הקב"ה!

המשך לפולמוס השגחה א־לוהית מול מעשה אדם

הרב אהרון טרוב

צילום: אורן בן חוקן/פלאש 90

אומנם אנחנו מאמינים שהכול לטובה, וה' יגלגל שמכל מעשי הרשע הבחיריים של הרשעים יצא טוב, והנספים בלא משפט יעלו לשרוש החיים ויקבלו את שכרם מושלם. אוסף ואומר שהטעות ליחס לה' את מעשי הרצח והרשע חס ושלום גם מרחיקה והרחיקה רבים וטובים מאהבת ה' ומשמירת תורה ומצוות. כילד שמעתי לא פעם ניצולי שואה ששאלו איך ה' עולל לנו זאת בשואה. להבדיל, בגירוש היו הרבה שנעשו דת"ש"ים משום שכעסו על ה' שגירש אותם כביכול מאדמתם. השבוע אמרה לי תלמידה שהחלה לא מזמן לשמור שבת, כי את השבת האחרונה היא לא שמרה, כי היא לא רוצה להאמין בא־לוהים ששורף תינוקות. רק לאחר שהסברתי לה באריכות שאת התינוקות שרפו ערבי רשעים נגד רצון ה', והוא ודאי יעניש אותם על רשעו, שעושים מעשי רשע כזה נגד רצונו, שהרי א־לוהים הוא טוב ומתנגד לרשע, ודאי לא הוא שלחם, התקרבה במקצת דעתה.

"ואנוכי הסתר אסתיר פני", יש מצבים שבהם העונש הא־לוהי אינו ישר, ה' רק מסלק את הגנתו ומאפשר לבני האדם לעשות על פי בחירתם. חס ושלום לומר שה' שלח את הקלנסים הנאציים או את חיות האדם הערבים לרצוח, לאנוס ולעשות את כל הזוועות. ה' יצילנו ממחשבות כאלו. גדולי ישראל בכל הדורות אמרו את ההפך!

הרמב"ם כתב: "רוב הרעות שיארעו הן מחמתם, כלומר מחמת אישי האדם... ומרעות שאנו עושים אותם בעצמנו בבחירתנו אנו מצטערים ומייחסים את זה לה'... ובאר שלמה את זה ואמר אוולת אדם תסלק דרכו ועל ה' יזקף לב"ו" (מורה הנבוכים ג, יב).

ואלו דברים פשוטים. האם אדם שמחליט להכות בראשו את הקיר ופוחת את ראשו יכול לומר שה' עשה את זה? אתה בעל בחירה, ה' נתן לך כוח לבחור, ואתה החלטת לשבור את הראש בקיר! מה אתה רוצה עכשיו מה? ובמה שונה אדם זה מאדם שנתן לרצונו נשק והרוצח הורג אותו? וכי ה' נתן את הנשק לרוצח? אתה בבחירתך נתת לו את הנשק. מה לך כי תלין על ה'?

וכמו באדם כך גם באומה. אם האומה החליטה להביא את הרוצחים לארץ ולצייד אותם בנשק (רובין ופרס בהסכמי אוסלו), ואחר כך נתנו להם את השטח (שרון בגירוש), ואחר כך צידדו אותם בבטון ובחומרי בנייה והתעלמו מההתחמשות המטרופוליטניות והמנהרות (כל ממשלות ישראל מאז הגירוש), אם האומה החליטה לדפוק את הראש בקיר, ברור שיכאב לה. מדוע לטפול זאת על ה'?

הטעות לייחס לה' את מעשי הרצח והרשע חס ושלום גם מרחיקה והרחיקה רבים וטובים מאהבת ה' ומשמירת תורה ומצוות. כילד שמעתי לא פעם ניצולי שואה ששאלו איך ה' עולל לנו זאת בשואה, ובגירוש היו הרבה שנעשו דת"ש"ים משום שכעסו על ה' שגירש אותם כביכול מאדמתם

הדברים הללו עולים גם מדברי הגמרא במסכת מכות דף י. לימוד תורה מציל ממלאך המוות אך לא ממוות שבא בידי אדם, כי מוות של מלאך המוות הוא מה, שהמלאך שליח, לכן לימוד התורה מגן עליו. מה שאין כן מוות מדי אדם, זה אינו מה, לכן הלימוד אינו יכול להצילו. עיקרון זה מפורש בדברי אור החיים הקדוש על מכירת יוסף: "האדם בעל בחירה ויכול להרוג מי שלא נתחייב מיתתו" (בראשית לו, כא). מפורש בדבריו שיתכן ששדם שאינו חייב מיתתו, כלומר מבחינת ה' הוא אומר לחיות, ובכל זאת ייהרג בידי אדם. וכן מפורש בדברי המלבי"ם בחטא עכן ובדברי הרב זצ"ל באורות המלחמה א ועוד, ואכמ"ל.

המשך מה לעשו"ת?

צריכה עזרה כי זה גדול עליי? היא יכולת חשובה מאוד ומעידה על חוסן ובריאות נפשיים.

עוד דבר שיעזרו מאוד הוא לא רק לבקש עזרה אלא גם להעניק עזרה לאחרות. הפסיכואנליטיקאי ורופא הילדים הבריטי ד"ר וינקוט היה פעיל מאוד בשיקום נשות בריטניה אחרי מלחמת העולם השנייה. הוא שם לב שנשים שלא רק היו מרוכזות בשבר האיש שלחן אלא עסקו בעזרה לנשות הקהילה שלהן – שמרו על ילדים של אחרות, בישלו לאחרות, עודדו אחרות – השתקמו טוב ומהר יותר מהמספר האיש שחוו. לדבריו, אדם שתורם למציאות את כוחות החיים שלו דווקא ברגע משבר הוא אדם חזק יותר, ובריאותו הנפשית בהכרח רק תלך ותתעצם.

גם גדולי ישראל הרב אליהו דסלר זצ"ל כתב: "כוח הגנינה מחיה את היהודי". אחרי הכול חסד הוא מידתו של אברהם אבינו, ואנחנו מתלמידיו. הדבר הטוב ביותר שאת יכולה לעשות כרגע הוא לחפש את המקומות שבהם את יכולה דווקא לעזור לאחרים בסביבתך ולנסות לשאוב משם את הכוח. את תראי שכשאת באה לתת לאחרים את ממש נתרמת ומתחזקת מייד.

זה יכול להיות אוטאסקא קטן של תמיכה לחברה שעוברת מה שאת עוברת, שתי עוגות שתאפי ותיתני אחת מהן לשכנתך, עזרה לחברה עם הילדים. איך זה מסתדר עם זה שהיית שלך עצמו לא מסודר? זה מסתדר בנפשו. אחרי הכול כולנו חוונו מציאות של שבר, אז למה דווקא כאן אנחנו מבקשים למצוא שלמות? בהצלחה, ותחזקת ידיך!

ישראל ורד הוא פסיכולוג חינוכי ומנהלי מכון ארבל, עמותה המקדמת את נושא בריאות הנפש בדגש על צוותי החינוך במגזרים למיניהם בישראל

יד' במור חשוון תשפ"ד

בס"ד

קריאת הרבנים הראשיים ורבני הציונות הדתית

לעת הזאת עלינו להתחזק ביתר שאת בתורה ובתפילה ובגמילות חסדים, שבזכותם נוכל לגאולה.

לראובן הלב, הגיע אלינו השמועה על אנשים משולי המחנה, שדמם רותח בקרבם לשמע השמועות הנוראות, ונהוגים באלימות כלפי עובדים העוסקים בשירות תושבי ירושלים וכל רחבי הארץ.

באנו בזאת להביע את מחאתנו, כי מלבד שהדבר מנוגד בתכלית לדרך תורתנו הקדושה, כפי שאמרו ז"ל אין כוחה של אומה זו אלא בפה. יש בזה גם עניין של פיקוח נפש ר"ל, כפי שהזהירו הממונים על ענייני הביטחון.

זאת ועוד יש כאן הפסד גדול, שאותם עובדים לא יבואו לעבודה מפחד המציק, וזה הוא נזק עבור כלל התושבים והוא חב לאזרחים.

לכן אנו מבקשים להזהיר גדולים על הקטנים, שלא יהיה איש שיעשה ריב ומדון עם אותם עובדים. וכל אחד ואחד יהיה לאנשי ביתו ולצעירים שדמם חם, להתרחק מכל דבר של אלימות חלילה, לא אלימות שבמעשים ולא אלימות שבפה, כי בנפשנו הדבר.

בתפילה שישמע הקב"ה קול שוועתנו ויאמר לצרותנו די

על החתום:

הרב דוד לאו	הרב יצחק יוסף	הרב משה שלמה עאמר	הרב אריה שטרן	הרב יעקב אריאל	הרב איתן אייזמן	הרב אליקים לבנון
הרב הראשי לישראל נשיא בית הדין הגדול	הראשון לציון והרב הראשי לישראל נשיא מועצת הרבנות הראשית	רב של ירושלים	רבה של ירושלים	זמן רבני הציונות הדתית. רב העיר רמת גן לשעבר ונשיא ישיבת רמת גן	ראש מוסדות צביה	רב העדה העברית האזורית שומרון
הרב מנחם בורשטיין	הרב יצחק בן שחר	הרב שמואל דוד	הרב יצחק שליו	הרב מנחם פריל	הרב שלמה אישון	
מכון פועל	רב הישיבה בקרית יואל	רב העיר נעם	רב העיר ירוחם	מכון צומח	רב הקהילה ביבנה הר"ר מנחם מרדכי	